

(Sa 16 slika. — 80, str. 165. Ta marljivi hrvaški pisatelj je napisal lepo zgodovinsko povest za mladež, katera ji bode izvestno hitro osvojila mlada srca. Na zrinjski grad Novi-grad v Bihački krajini je prišel l. 1549. za kastelana vitez Mihael Deli-Todor, slaven junak. Bil je zelo plemenit gospod, kateri je imel ravno tako dobro in pobožno ženo in dva bistra otroka Jurija in Rožico. Ker so Turki tačas večkrat vznemirjali hrvaške gradove, je imel vitez Mihael dosti posla. V grajski ječi je bil z drugimi zaprt tudi mlad turški suženj Ahmet Kulenović, kateri se je otrokoma, ko sta ga obiskovala, tako prikupil, da sta prosila očeta, naj ga pusti na svobodo, da se vrne k svoji stari mamici. Oče je to tudi storil, a mladi Turek je slovesno obljubil, da bode hvaležen za to plemenito delo. Kmalu potem so turški roparji vjeli otroka, katera sta bila na izprehodu in ju odpeljali k begu Malkoviću v Kamengradu. Beg, ki ni imel otrok, je Jurija in Rožico lepo sprejel in ni se jima pri njem slabo godilo. Le vzdihovala sta po svojih stariših in čez tri leta se jima je posrečilo, da sta s pomočjo Ahmetovo pobegnili in se zopet povrnila k svojim starišem. Tako je Ahmet povrnil, kar sta mu otroka dobrega storila.

Povest bode mladina rada in s pridom čitala. Malo čudno je, da so vse osebe v povesti dobre in plemenite, izvzemši ona dva roparja, o katerih se pa mnogo ne govori. Prav zato je celo dejanje precej neverjetno. Neverjetno je, da hodita otroka sama v ječo in na izprehod, ko je bilo vendar vedno pričakovati turških roparjev. Za deklici Velipčiča, kateri je pal v boju, je napravila gospa Jerolima „opravice crne boje. A moraju biti, jer Zorica in Kalina žale za ocem svojim“. Črna boja ni povsod med Hrvati znamenje žalosti, pa je še bolj neverjetno, ko malo dalje čitamo, da sta ti dve deklici „otišle za ovcama“. Neverjetno je, da niso hrvaški junaki iz Cazina spremili otrok domov, nego ju pustili brez vsakega vodnika, tako da sta se v gozdu izgubila. Ni hrvaško povedano: „ne leži mi mnogo do njega“ (str. 78.), „nogostup“ (str. 103. steza) i. t. d. Omenil sem tu nekatere malenkosti, katere pa ne jemljejo povesti vrednosti, saj bo blažila in zabavala mlada srca, in to je pisatelj pred vsem hotel.

Školska stega. Napisao J. Böhm. Preveo Simeon Končar. — 80 — str. 126. Ta knjižica je namenjena učiteljem in govori o šolski disciplini. Razdeljena je na tri dele; v prvem se govori o bitnosti in namenu šolske discipline, v drugem o njenih sredstvih, a v

tretjem o njenih metodah. Učitelji se bodejo z njo dobro okoristili.

Pedagogijska enciklopedija. Uredjuju Stjepan Basariček i Tomislav Ivkanec. Knjiga I. zv. VIII., str. 449—512. — To delo, pri katerem sodelujejo mnogi veščaki, lepo napreduje, a v tem zvezku (od „Herbart Ivan Fridrik“ — „Individualnost“) sta opisana bolj podrobno Ivan Herbart in Ivan Gotfried Herder. Posebno bode zanimal opis, kako se je šolstvo razvijalo v civilni hrvaški in v vojni krajini. Zgodovina bode sčasoma odkrila še marsikatero zanimivo podatke, vendar je že tu kratek opis hrvaškega šolstva od najstarejših časov do l. 1888. Da se je počelo šolstvo na Hrvaškem šele v novejšem času razvijati, izpričuje to, da je bilo l. 1835. na Hrvaškem in v Slavoniji samo 18 ljudskih šol, razen onih po mestih. Malo čudno zvenijo besede, da je Rim „uvijek težio za tim, da imade što veću vlast nad svijetom.“ Janko Barle.

LUŽIŠKO - SRBSKA.

Lužica. Měsačník za zabavu a poučení. 1902. Ph. Dr. Ernst Muka, Mikławś Andricki, redaktoraj. 21. lětník. Budyšin. — „Lužica“ je edini leposlovni in znanstveni list Lužiških Srbov, ki so najmanjša vejica na slovanskem deblu. (Kakor pravi „Lužica“ v 2. števil. letošnjega letnika, je vseh Lužiških Srbov vkup 116.811. Lanski letnik „Lužice“ sem pazljivo prečital in četudi se ne more za vse objavljene spise vzeti takšno merilo, s kakršnim se merijo in ocenjajo časopisi drugih večjih narodov, vendar se mora priznati, da sta urednika in da so pisatelji tudi za lanski letnik storili, kolikor so po svojih močeh mogli. Lanski letnik podaja na 92 straneh najboljše umotvore lužiško-srbske poezije in proze. Največ pesmi (liričnih, balad in romanc) je objavil pesnik Jakub Čišinski (župnik Bart v Radebergu). Čišinski je vobče najboljši lužiško-srbski pesnik. „Wybudźeće něhdy knježer nad srbskej rěču a literaturu“ (Vi bode te nekda gospodar srbskega jezika in slovstva), tako je pred 27 leti Čišinskemu rekel prebuditelj Lužiških Srbov, Jan Ernst Smoleć. In to prerokovanje se je izpolnilo. G. Čišinski je stvoril pesniški jezik Srbov, odkril njegovo bogastvo in milobo. Kakor pravi umetnik, s tako lahkoto poje lahke, nežne romance, grške kancone — in balade, polne domišljije. V njegovih sonetih bravec občuduje čistost in melodičnost verzov. Najbolje se ta pesnikova nadarjenost kaže v

baladah, h katerim mu dovolj gradiva ponuja tragična preteklost Lužiških Srbov. Čišinski včasih poje tudi o trpljenju človeške duše, ali v njegovih pesmah ni ironije, pesimizma, pesnik je popolnoma vdan v voljo božjo. Kot lirik je po duhu soroden Čehu Vrchlickemu: tudi on ljubi prirodo in njeno lepoto. Da se včasih motivi v njegovih poezijah ponavljajo, temu ni povod nedostatek domišljije ali nadarjenosti, ampak le okoliščine, v katerih živi pesnik. — Razen Čišinskega so v „Lužici“ objavili razne pesmi Fiedler, I. R. Wjela in Waltar. Iz zabavne proze sta tu dva prevoda iz češkega; eden iz Mrštíkove knjige „Stíny“, pri drugem prevodu ni imenovan pisatelj. Lepa je tudi ruska narodna bajka „Šwarna wučba“ v prevodu E. Holana. Izpod peresa pisatelja Prusaka je tu daljša izvirna povest. Izmed poučnih in znanstvenih člankov bodo gotovo vsakega čitatelja zanimali životopisi Radyserba Wjele, Poljaka Boguslawskega, † župnika Mrózaka, in znanega lužiško-srbskega skladatelja K. A. Kocora. Da se v „Lužici“ nahaja več razprav o narodnem in kulturnem življenju Lužiških Srbov, razume se samo po sebi. Zelo vestno so v vsaki številki sestavljeni oddelki: „Serbski zaklad“, „Serbske pismownstwo“, „Slowjanske novinki“ in „Druzy wo Serbach“; v teh oddelkih so razna poročila o vseh kulturnih pojavih malega lužiško-srbskega in tudi celega slovanskega sveta. — Naročnina (za celo leto) znaša 4 krone in se pošilja pod naslovom: Caplan Mikławś Andricki, Ralbitz (Post Rosenthal bei Kamenz in Sachsen).

Wjela Radyserb Jan: **Prislowa a přislowne krónčka a wustowa.** Hornotužinskih Serbow zběrat a zhromadžit . . . dovjadowat a wudat Dr. Ernst Muka. Budyšin 1902. Str. XIV i 314. — Slovanskih pregovorov sta že izšli dve knjigi: S. Adalberga in A. P. Zatureckega. Sedaj se jima je pridružila še zbirka pregovorov Gornje-lužiških Srbov. Na prošnjo Smoleša, prebuditelja Lužiških Srbov, je začel Nestor lužiško-srbskih pisateljev, I. Radyserb Wjela, že pred 50 leti zbirati pregovore svojega ljudstva, a dela ni izvršil popolnoma. Urejenje gradiva je prevzel urednik „Lužice“, dr. E. Muka in ga pred nedavnim izdal na svoje stroške. Knjiga obsega 9125 narodnih pregovorov, iz katerih jasno odseva narodno modroslovje Lužiških Srbov.

Serbska ludowa knihownja. Wudata Serbowi Tuchorski. Čo. 2. Daniel we lowowej jamje. Powjedańczo sa szerbski lud, spiszał Jan Dobrucki.

Dobra misel je bila, izdajati za prosto lužiško-srbsko ljudstvo knjižico, katera bi ga kratkočasila in poučevala ob enem. Kot prvi snopič le-te knjižice je izšla knjižica „Sabawy“ izpod peresa Radyserba Wjele. Sedaj je izšel drugi snopič. Niti prvega niti drugega snopiča nisem imel v rokah, a gotovo bodo dobri, ker neki dopisnik „Lužice“ o njih poroča, da ljudstvu zelo ugajajo. Isti dopisnik piše, da je sam več kakor 100 iztisov razpečal in še je moral pisati v Budišin po druge. — Wjele zboža! —

Fr. Štingl.

„**Planinke.**“ Pesmi za sopran, alt, tenor in bas. Uglasbil Janez Laharnar, organist. Opus 10. Cena 1 K 20 v. Tisk J. Blasnikovih naslednikov. Dobiva se pri skladatelju na Šentviški gori (p. Slap ob Idriji, Primorsko). — To so vam v resnici sveže cvetke, vzrastle na domačih tleh. Vidi se, da skladatelj živi in poje

med ljudstvom, zato pa tudi iz njegovih strun odmeva narodov glas, ki bode brez dvojbe prodrl v dušo narodovo. Nimajo sicer te „planinke“ kdove kakšnega umetnega odela, ne, kot preproste domače cvetlice nas pozdravljajo, zato ne dvomimo, da bodo po njih segli vodje naših glasbenih zavodov in društev.